

N:o 158.

Af Herr Nils Jönsson: Med förslag till förändrad lydelse af 33 § uti det af Kongl. Maj:t framlagda förslag till förordning om försäljning af bränvin.

Uti den nådiga proposition, som till Riksdagen aflemnats, angående vilkoren för försäljning af bränvin och andra brända eller destillerade spirituösa drycker, hade jag väntat att äfven finna en af förhållandena påkallad förändring af hittills gällande bestämmelser i afseende å beskaffenheten af det bränvin, som må i minut till salu hållas, hvilka bestämmelser numera kunna anses onödiga och i sin tillämpning visat sig verka menligt för en för landet så betydande industri som bränvinstillverkningen. Det är obestridligt, att denna industri, såsom den i Sverige utvecklats, står i nästan oskiljaktigt sammanhang med landets modernäring, jordbruket, och att således de lagar och föreskrifter, som antagas icke blott angående bränvinets tillverkning utan äfven om den tillverkade varans försäljning, i väsentlig mån beröra jordbruket och dess idkare. Hvad tillverkningen beträffar, har vid 1882 års riksdag sådana föreskrifter antagits, som för närvarande torde kunna motsvara både statens anspråk på inkomster af denna näring och näringsidkarnes fordringar att icke mer än nödigt är generas af inskränkningar vid näringens utfövande. Deremot i fråga om den tillverkade varans försäljning står lagstiftningen ännu ungefär på samma ståndpunkt, som för många år sedan intogs. Jag syftar härvid icke på de föreskrifter, som afse att befordra nykterheten och minska superiet eller att skaffa inkomster åt kommuner, landsting med flere, utan på de stadganden, som onödigtvis försvåra varuutbytet i stort och sålunda, såsom ofvan nämndes, menligt inverka på bränvinstillverkningen såsom industri. Bland dessa ställer jag i första rummet stadgandet, att bränvin, som icke är renadt från finkelolja, icke får till salu hållas vid utskänkning eller minuthandel. Detta stadgande har

visat sig medföra den påföljd, att några få — 3 eller 4 — större fabriker för rening af bränvin slagit under sig hela bränvinshandeln inom landet och bestämma prisen icke blott för minutörer och utskänkningsbolag, som af dem nödgas köpa den renade varan, utan äfven för alla tillverkare, hvilka måste sälja sin råvara åt dessa fabriker till de pris dessa vilja gifva, till följd hvaraf tillverkarne å sin sida nödgas att till lägsta möjliga nedtrycka priset å potatis, som utgör det hufvudsakliga råmaterialet för bränvin. Klagan är också allmän från alla tillverkare af bränvin, att denna industri i följd af nyssberörda förhållande bedrifves med förlust, såsom ju måste blifva händelsen, då 3- å 400 säljare finnas af en vara, till hvilken endast 3 eller 4 personer uppträda som köpare. Kommuner och andra köpare af den renade varan blifva äfven lidande derigenom, att då, såsom vanligen är fallet, dessa köpa den renade varan till vissa öre öfver det börspris, som t. ex. å Stockholms börs noteras, så rangeras detta börspris sålunda, att det blir något högre, än det, hvartill reningsfabriken i allmänhet under hand uppköper den ojemförligt största delen af sin råvara. Dessa i ekonomiskt hänseende skadliga olägenheter skulle förekommas, om man helt enkelt ur lagen borttog ofvan anmärkta stadgande, ty då kunde tillverkarne få sälja direkt till minutören eller utskänkaren, och det blefve priset å råvaran, som blefve väsentligen bestämmande för priset å den destillerade varan. Råvarans pris åter fick sin naturliga bestämning af förhållandet emellan tillgång och efterfrågan. Om härvid invändes, att minutören eller utskänkaren ju äfven nu skulle kunna sjelf ombesörja rening af den råvara han inköper, så svaras derå, att emedan lagen icke klart angifver hvad som med bränvin "renadt från finkelolja" skall förstås, samt för mera fullständigt afskiljande af finkeloljan fordras större och dyrbarara anläggningar, så hafva dessa omständigheter jemte föreställningen, att bränvinet skulle vara mindre skadligt, ju mera finkeloljan derifrån afskiljes, efter hand samverkat dertill, att minutörer och utskänkare nu mera *måste* nästan uteslutande förse sig från de stora reningsfabrikerna.

Vore nu den föreställning riktig, som betingat lagbudet om bränvinets rening från finkelolja, d. v. s. föreställningen, att bränvin, som innehåller ringa mängd finkelolja eller amylalkohol, är mycket mera skadligt än bränvin som utgöres ensdast af ethylalkohol och vatten, så kunde lagbudets fortfarande bibehållande dock försvaras; men alla de försök, som hafva gjorts för att ådagalägga ett sådant påstående, hafva icke kunnat bevisa dess rättighet, och en känd svensk kemist har lemnat en direkt och afgörande bevisning derom, att amylalkohol och de andra ämnen, som bränvin förutom ethylalkohol innehåller, ingalunda äro i utspädd tillstånd giftigare än denna sistnämnda, utan att tvärt om en spritdrycks större eller mindre giftighet beror af dess större eller mindre halt af ethylalkohol. Öfvensstämmande åsigter hafva äfven af flera andra utmärkta vetenskapsmän inom landet blifvit uttalade. Härvid bör äfven beaktas, såsom för saken mycket betecknande, att

det är just fabrikanterna af rektificerad brännvin, eller de som hafva intresse af att sätta i bann hvad som icke kommer från deras stora fabriker, hvilka så varmt intresserat sig för allmänhetens välbefinnande, om den icke får förtära annat än dessa herrars fabrikat, och som därför bjert framhållit och sökt leda i bevis giftigheten hos vanligt brännvin samt huru skadligt för helsan allt brännvin är, som icke blifvit renadt eller, såsom man kallar det, "förädladt" vid ofvannämnda fabriker. Dock kan man påstå, att hitintills intet brännvin, som här hållits till afsalu för att förtäras, varit fullkomligt befriadt eller absolut fritt från de olika ämnen, såsom amylalkohol, buthylalkohol, aldehyder m. m., hvilka i olika mängd och af något olika art och sammansättning ingå i alla destillerade spritdrycker och gifva åt hvar och en af dessa olika smak och arom samt deraf beroende olika värde, såsom fallet är med rom, arrack, cognac, olika slags sädesbrännvin, potatisbrännvin m. m., men hvilka spritdrycker allesamman, i fall de genom distillation och vederbörlig rening fullkomligt beröfvades nämnda ämnen, skulle blifva hvarandra alldeles lika, och då, såsom bestående af blott ethylalkohol och vatten, besitta samma lukt, smak och andra egenskaper. Det är ock därför ingen öfverdrift att säga, att ett destillat, bestående af allenast ethylalkohol och vatten, icke mera rätteligen förtjenar namnet brännvin, hvaremot med brännvin, äfven om man tillägger bestämningen "rent", icke bör förstås annat än ett destillat, innehållande den sammansättning, som betingas af den produkt, hvaraf det blifvit tillverkad. Huru mycket af de ämnen, som brännvin, utom ethylalkohol och vatten, innehåller, bör genom ny distillation, eller så kallad rening, derifrån aflägsnas, reduceras sålunda till en blott smakfråga, men bör icke *numera* göras till föremål för något särskildt stadgande i lag. Det förtjenar ock nämnas, att, om än i utlandet liknande intressen, som här, sökt förfäktat enahanda åsikter i afseende å de så kallade finkeloljornas större giftighet, så finnes dock i intet lands lagstiftning bestämdt, att allenast ren ethylalkohol och vatten må utskänkas.

Ett lagstadgande, hvilket, såsom visadt blifvit, icke efterlefs, emedan brännvin fritt från finkelolja icke vid utminutering eller utskänkning hållits till salu; som grundar sig på oklara och numera såsom origtiga ådagalagda föreställningar om vissa af brännvinets beståndsdelars större skadlighet och som dertill i sin tillämpning förorsakat stora olägenheter för en vigtig näring, hvaraf staten hemtar en högst betydlig del af sina inkomster, så att näringen kan med skäl fordra, att dess utöfning icke mer än nödigt är försvårad; ett sådant lagstadgande bör därför icke längre bibehållas.

Det oberättigade i att, såsom § 33 i nådiga propositionen innehåller, bibehålla nämnda stadgande om brännvinets rening framgår kanske bjertast genom det undantag från denna bestämmelse, som göres i § 35, då fråga är om utländska spirituösa drycker eller andra inhemska sådana än brännvin. Dessa

drycker få vid försäljning behålla den halt af finkelolja, som tillhör hvar och en efter sin art och gifver dem sin smak. — Ifrågavarande § 33 tillkom i alldeles enahanda ordalag, utan någon grundligare undersökning, redan i 1855 års förordning, emedan dels bränvinet, sådant det då tillverkades i små pannor, var af helt annan kvalitet, än det, som nu med fullkomligare redskap beredes, dels ock det på den tiden icke lärt varit så alldeles ovanligt att tillsätta bränvinet med för detsamma främmande, skarpa ja rent af giftiga ämnen för att göra det mera rifvande.

Förutom de anförda, för jordbruket och bränvinsindustrien gällande skäl, som göra en ändring i den förslagna § 33 så önskvärd, är det en annan hänsyn, icke mindre beaktansvärd, som gör en sådan åtgärd nödig. Omnämnde § lyder sålunda: "Bränvin, som är försatt med något för helsan skadligt ämne, eller som icke är renadt från finkelolja, eller hvars styrka ej uppgår till minst 46 procent får icke till salu hållas." Denna ordalydelse anger med temlig bestämdhet, att det icke är bränvinet sjelft, icke spriten i bränvinet, som skulle vara det för helsan skadliga, utan finkelolja eller andra ämnen, med hvilka bränvinet kan vara försatt och hvilka här likställas. — Under en tid, då, med i många fall så lyckliga, välsignelserika följder, bemödanden göras att hämma superiet och upplysa folket om det skadliga i att förtära rusdrycker, är det origtigt, att lagens ord lemna stöd åt en så vilseledande uppfattning, som att bränvin, blott det blifvit renadt från finkelolja, skulle blifva för helsan oskadligt.

Angående det mer eller mindre befogade i bestämmelsen, att bränvin, som hålles till salu, skall i styrka uppgå till minst 46 procent, kunde äfven vara åtskilligt att säga; men då sådant icke står i ovilkorligt sammanhang med det syftemål, som med denna motion afses, anser jag icke nödigt att nu derom göra någon särskild framställning; utan på de grunder jag anført tillåter jag mig vördsamt föreslå,

att § 33 uti nu ifrågavarande förordning må erhålla följande lydelse:

"Bränvin, som är försatt med något för bränvinet främmande, för helsan skadligt ämne, eller hvars styrka ej uppgår till minst 46 procent, får icke till salu hållas."

Om remiss till Bevillnings-Utskottet anhålles.

Stockholm den 11 April 1885.

Nils Jönsson.